

ki jih podaja avtor na osnovi svojih izsledkov, so naslednji: v Sibiriji sta znani obe obliki pasti: odprta in zaprta. Iz dejstva pa, da je odprti tip razširjen po vsej Sibiriji, drugo obliko pa srečamo samo na Uralu in v zvezi z nadaljnimi avtorjevimi izvajanjem in primerjavami, sledi, da se je zaprti tip pasti razvil iz odprtega. Uporaba obeh oblik je še danes namenjena predvsem za lovljenje hermelinov.

Z vprašanjem pasti na lok se je izčrpno ukvarjal tudi madžarski raziskovalec B. Gund. Čeprav ugotavlja avtor, da je bila past na lok najbolj razširjena med finsko-ugrijskim prarododom, vendar meni v nadaljnjih izvajanjih, da ni finsko-ugrijskega izvora. Prvotna oblika pasti pa se je ohranila v južnih predelih Urala do danes še med Baškirci in Marijci.

Najobilnejši je glede na raznovrstnost oblik pasti v Evropi material iz Madžarske, zlasti iz zahodnega predela, kjer so bile najrazličnejše pasti splošno v rabi.

Med primerjalnim gradivom navaja avtor tudi pasti na lok za polhe iz ljubljanskega Etnografskega muzeja, kjer pa je že zasledil drugačno konstrukcijo. Glede na ugotovljene različne konstrukcije trdi avtor, da so te posledica spremenjenega načina nastavljanja.

Past na lok je znana tudi v Franciji in na Finskem. Na osnovi proučevanja teh oblik sodi avtor, da je med njimi določna zveza, ki se kaže predvsem v enakem nastavljanju pasti, čeprav v različne namene. V Franciji jo namreč uporabljajo za lovljenje podgan, na Finskem pa za lovljenje sinic in šoj.

Vsa nadrobnejša raziskovanja pasti dokazujejo, da so več ali manj različne oblike razvojno povezane z uralsko pastjo. Past zaprtega tipa v Evropi je povezana s finsko-ugrijskim tipom preko madžarskih in finskih variant, ki so ji obenem tudi posredovale to obliko.

Na zaključku svoje razprave posega avtor tudi na izvenevropsko območje. Razpravlja o problemu pasti, ki so razširjene sicer v manjšem številu, vendar pa v večjem obsegu po Indoneziji, Afriki in celo Južni Ameriki. Tudi tu proučuje medsebojno povezanost, ki pa nasploh ni velika.

Glede na različnost nastavljanja pasti na lok in zanko sodi avtor, da je sibirski past, prva odprta oblika pasti, nastala verjetno v vzhodni Sibiriji, po vsej verjetnosti kje v dolini Amurja pod jugovzhodnim azijskim vplivom.

Marija Jagodic

Anton Schultes, *Die Nachbarschaft der Deutschen und Slawen an der March. Kulturelle und wirtschaftliche Wechselbeziehungen im nordöstlichen Niederösterreich. Wien 1954. Veröffentlichungen des Österreichischen Museums für Volkskunde. Bd. IV. 8°. 161 str.*

Moravsko polje je Slovencem najbolj poznano iz zgodovine po bitki med Rudolfom Habsburškim in Otakarjem II. Přemyslom pri Dürnkrutu 1276, iz sedanjosti po vrelcih nafte pri Zistersdorfu in po dolnji Moravi kot meji med Avstrijo in Slovaško ter istočasni meji med Nemci in Slovaki. Ta meja v zadnjih 100 letih ni veljala samo narodnojezikovno, temveč tudi gospodarsko in kulturno. Rast Dunaja je zlasti z njegovo industrijo vplivala na kmetijsko nemško ravnino na zahodu od dolnje Morave, medtem ko je slovaška zemlja na vzhodu ostala agrarna ter pod močnimi fevdalnimi vplivi, ki so jih na zahodu nadomestili velekapitalistični dunajski. Razmerje med tema dvema narodnostnima, kulturnima in gospodarskima svetovoma je zasledoval A. Schultes, šolnik v Hohenau, po izrazih na njegov dolgoletni službeni kraj na jugu od sotočja Taje v Moravo. Pričujoča knjiga opisuje to medsebojno razmerje v gibanju prebivalstva in zemljiške posesti, v vplivu na jezik v osebnih, krajevnih in ledinskih imenih, pravljicah, pripovedkah, pregovorih in pesmih, običajih, noši, zdravstvu ter v gospodarstvu s poljedelstvom, gozdarstvom, lovom, ribištvo, trgovino, prometom in industrijo. V splošnem

srečamo razmerje, ki bi ga mogla primerjati z razmerjem med Štajerci in Prekmurci v območju Radgone in na njenem severu. Obširno zbrano gradivo o razmerju med Avstrijci in Slovaki v hohenauskem okolišu je metodično pomembno, ker dovoljuje natančno razčlenitev raznovrstnih gonilnih sil, ki so ob dolnji Moravi vplivale na Nemce in na Slovake ter sodelovale na način njihovega sožitja in stapljanja. Raba jezika je bila razvojno odvisna od višjega družbenega okolja in gospodarstva dunajskega zaledja, da je zajelo slovaškega priseljenca tudi jezikovno. Sožitje in stapljanje dveh jezikovnih skupnosti iz različnega družbenega okolja ter gospodarstva postavlja tudi vprašanje o vsebini tako imenovanih narodnih kultur v sestavu narodno-jezikovnih in zemljepisnih enot.

Franjo Baš

Max Lüthi, *Das europäische Volksmärchen*. A. Francke A. G. Verlag, Bern 1947.

Lüthijega knjiga ne teži za etnografskim niti za psihološkim ispitivanjem narodne pripovijetke, več želi prodrijeti u suštinu pripovijetke kao književne pojave i procjenjuje je suvremenim literarnim mjerilima.

Stilističku suštinu narodne priče tumači autor pomoću slijedećih osnovnih kategorija: jednodimenzionalnost; plošnost; apstraktni stil; izolacija i opća povezanost; sublimacija i sveobuhvatnost. Jednodimenzionalnošću priče naziva autor ono nepostojanje granice među t. zv. obostranim i onostranim pojavama (za razliku od legende i predaje); ljudi, vile i zmajevi pripadaju tu istoj dimenziji. Likovi su u priči bestjelesne figure, izvan prostora i vremena, bez vlastite psihologije, one su predočene izolirano i plošno. Priča ne voli opise, predmete samo imenuje; oni su iz čvrste materije i strogo simetrični, rado se metaliziraju i mineraliziraju (na pr. zlatni konj). Radnja teče svojom točno sračunatom apstraktnom kompozicionom linijom. Stalne formule, stajajući brojevi, ritmički i rimovani počeci odn. završeci priče, doslovno ponavljanje epizoda, — sve su to elementi apstraktnog stila priče. Kao što su figure bez dublje unutarnje veze s okolinom, tako je izolirana i radnja, ona pokazuje svoju razvojnu liniju, ali ne i milieu. Epizode kao da nisu povezane, detalji se zaboravljaju odn. ponavljaju iz epizode u epizodu, te tako nastaju ona prividna proturječja u priči (gubitak ruke zaboravljen u slijedećoj epizodi i sl.). Ove motive naziva autor tupima. Tupi su motivi i oni neobjašnjeni, nesvjesni postupci junaka, koji se kasnije pokažu kao važni za tok same radnje. Ovi tupi motivi izvire iz izoliranih, prividno samostalnih epizoda, a ujedno se tu naslućuje prikriivena povezanost svega zbivanja u priči.

Glavni je junak obično najmlađi, slijep, razbaštinen, izoliran; on živi ne znajući svoga pravog mjesta, a ipak postupa u skladu s njemu nepoznatim vezama. Autor u tome vidi sličnost s Rilkeovim Sonetima Orfeju. Prema autorovu mišljenju ličnosti u priči nisu tipovi, već samo figure, one nemaju individualnih osobina.

Svi motivi koji ulaze u priču tu se sublimiraju na osobiti način. Ulaze elementi običnog života, motivi magičnog i numinoznog porijekla, zatim mitološki motivi, relikti rituala i običaja, seksualni motivi i simboli, — ali svi se ti motivi, uklopljeni u priču, lišavaju svog prvobitnog konkretnog značenja.

Priča pjesnički ovladava svijetom. Što je u životu teško, u priči je lako i prozračno, sve se odvija kako treba i sve u pravi čas. Svijet priče je suprotnost stvarnosti koja zbunjuje i ugrožava, ali to nije pasivni san siromašnih i nemoćnih, priča ne izvire iz želje da se poljepša život, ona vidi život tako kako ga prikazuje. Priča ne prikazuje stvarnost nego bitnost svijeta. Ona nije naivna ni primitivna, već visoko razvijena umjetnost (predaja je primitivna). Ona je nesumnjivo nastala u visoko razvijenoj kulturi, iako je vremenski mogla pripadati vrlo ranim kulturama. Ima razlike među pričama pojedinih pripovjedača, naroda i epoha, ali je u njima uvijek nevidljivo